

KONSTGRÄS OCH GRANULAT

*Processguide för kommuners strategiska
arbete med att minska spill av granulat från
fotbollsplaner av konstgräs*

Framtagen av Klimatkommunerna med stöd från Beställargruppen för konstgräs,
Naturvårdsverket och Sveriges Fritids- och Kulturchefsörening.

INNEHÅLL

Processguide för kommuners strategiska arbete med att minska spill av granulat från fotbollsplaner av konstgräs

---

1. Varför ska vi ta fram en handlingsplan?	3
2. Nulägesanalys	4
Omvärldsspaning	4
Inventering	4
3. Förankring hos politiken	5
4. Intern organisation	6
5. Mål och åtgärder	7
Mål	7
Åtgärder	8
Uppföljning	13
6. Beslut och implementering	13
7. Länkar	14
Appendix: Mallar (processschema, intressentanalys, åtgärder)	15

Denna guide riktar sig till kommuner som har fotbollsplaner av konstgräs.

I guiden presenteras en process för att arbeta fram en handlingsplan i kommunen med syfte att minska spillet av gummigranulat från planerna. Här presenteras även förslag på åtgärder som kommunerna kan använda för att minska spillet. Guiden är framtagen av Beställargruppen för konstgräs och Klimatkommunerna med stöd från Naturvårdsverket.

1. Varför ska vi ta fram en handlingsplan?

DET FINNS ÖVER 760 elva-mannaplaner, ca 280 fem- till nio-mannaplaner och 85 hallar med konstgräs i Sverige (IVL 2019). Fördelarna med fotbollsplaner i konstgräs är många, inte minst att planerna är relativt lättskötta och spelbara året om, vilket gör att en konstgräsplan kan användas upp till 2000 timmar per år till skillnad på en naturgräsplan som kan spelas på ca 300 timmar på ett år. Nackdelarna är att de är tillverkade i plast vilket dels är ett problem då största andelen plast är av fossilt ursprung, dels att gummigranulaten sprids via dagvattnet till vattendrag, sjöar och hav. IVL har identifierat konstgräsplaner som den näst största källan till mikroplaster.

Naturvårdsverket har tagit fram en *vägledning för anläggning, underhåll och skötsel av konstgräsplaner* som säger att: *Den som ansvarar för anläggning, underhåll och skötsel av en konstgräsplan har en skyldighet som verksamhetsutövare att vidta åtgärder för att minska miljöpåverkan från konstgräsplanen.*

ENLIGT MILJÖBALKEN har verksamhetsutövaren (ofta kommunen) skyldighet att:

- Planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga påverkan på miljön (26 kap. 19 § miljöbalken).
- Skaffa sig den kunskap som behövs för att skydda människors hälsa och miljön från negativa konsekvenser av verksamheten (2 kap. 2 § miljöbalken).
- Använda bästa möjliga teknik, t.ex. genom att utforma anläggningen för att så långt möjligt undvika påverkan på miljön (2 kap. 3 § miljöbalken).
- Undvika att använda sådana kemiska produkter som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller miljön, om de kan ersättas med sådana produkter som kan antas vara mindre farliga (2 kap. 4 § miljöbalken).

NATURVÅRDSVERKETs rekommendation är att alla verksamhetsutövare som ansvarar för underhåll och skötsel av en konstgräsplan tar fram en plan för att minska miljöpåverkan från anläggningen.

Finns det konstgräsplaner i kommunen, är kommunen alltså skyldig att vidta åtgärder för att förhindra att granulat sprids. Nedan följer en beskrivning av hur kommunen på ett strategiskt sätt kan arbeta för att spillet drastiskt ska minska.

År 2016 fanns
det cirka 1 300
konstgräsplaner
inrapporterade
till Svenska
Fotbollförbundet.

2. Nulägesanalys

För att skapa er en gemensam bild i kommunen av problematiken kring granulatspill från konstgräs är det bra att sammanställa fakta och goda exempel. Nulägesanalysen delas upp i en omvärldspaning av vad som görs i andra kommuner och om problematiken kring konstgräs och en inventering av de egna planerna.

OMVÄRLDSSPANING

Flera kommuner har redan tagit fram handlingsplaner och i dem finns användbara tips att få. Faktaunderlag kring problematiken med konstgräs, granulat och mikroplaster finns bland annat hos Naturvårdsverket. (se länksamling).

Så här skriver Helsingborgs stad i sin handlingsplan om problematiken kring mikroplaster:

Mikroplast i haven är ett allt mer uppmärksammat miljöproblem. Det är bevisat att mikroplast har spridit sig till världens alla hav. Djur i haven äter mikroplasten i tron att det är mat vilket kan orsaka skada i matsmältningsorganen. Genom att djuren äter plasten ökas andelen mikroplaster i den marina näringskedjan och i värsta fall hamnar de i vår mat. Mikroplaster kan i sig själv innehålla höga halter av giftiga ämnen och binder lätt till sig andra giftiga ämnen. Mikroplasters effekter på miljön är inte helt klargjorda. Det saknas standardiserade mätmetoder och det krävs mer forskning. Miljöbalkens försiktighetsprincip gäller när kunskapen är otillräcklig, vilket medför att vi redan nu måste vidta åtgärder för att minska spridningen av mikroplaster.

INVENTERING

För att kunna fatta beslut om rätt mål och åtgärder är det viktigt att analysera nuläget i den egna kommunen genom att besvara frågorna:

- Vilka konstgräsplaner har vi i kommunen?
- Vilka nya konstgräsanläggningar planeras?
- Vem har rådighet över/äger dem och ansvarar för skötsel av dem?
- Vilka fyllnadsmaterial använder vi?
- Hur mycket spill har vi idag, vet vi det, mäts det, går det att mäta?
- Inventera dagvattenbrunnar, ledningar, diken, vattendrag och vattendammar. Var finns de och vilket skick befinner de sig i?
- Vad har gjorts hittills för att minska spillet?
- Vilka interna och externa aktörer påverkas av handlingsplanen och vilka ska vara med i framtagandet av den?
- Vilka andra styrdokument/mål i kommunen har vi att ta hänsyn till/ta hjälp av? Tex miljö-målsprogram, kemikalieplan, dagvattenplan, avfallsplan? Har kommunen ett miljölednings-system som vi kan ta hjälp utav i arbetet med planen och vid implementering?

I Helsingborg har vi konstgräsplaner med fyllnadsmaterial bestående av antingen SBR (återvunna bil- och maskindäck), TPE (nyttillverkad termoplast), EPDM (nyttillverkad vulkaniserat industrigummi) eller REPDm (återvunnet vulkaniserat industrigummi). Dessa material utgör primära mikroplaster men kan även avge sekundära mikroplaster när de nöts. Ytterligare källor till sekundära mikroplaster är sviktpads (som används för bättre svikt i konstgräsplanen) och konstgräsmattan. Mikroplaster sprids från planerna vid nederbörd, vind, skötsel och underhåll samt via spelarnas och åskådarnas kläder och skor. Spridningen av mikroplaster i vattenmiljön beror till stor del på huruvida mikroplaster flyter eller sjunker i vatten. Detta beror i sin tur bland annat på vattnets salthalt, strömmar och mikroplastens densitet.

– Helsingborg

3. Förankring hos politiken

FÖR ATT FÅ MANDAT att jobba med handlingsplanen och för att planen, när den är klar, ska kunna beslutas och genomföras, behöver alla inblandade vara välinformerade under resans gång. Det är också viktigt att den tjänsteperson som samordnar arbetet med handlingsplanen har mandat att ta fram de åtgärder som krävs. Klimatkommunerna rekommenderar, efter erfarenheter i arbetet med att ta fram klimatstrategier i kommuner, att efter att nulägesanalysen är gjord, skriva fram ett ärende till politiken för att förankra arbetet.

En annan viktig förankringsåtgärd är alla former av regelbunden avstämning och dialog med beslutande politiker. Berätta gärna vad som gjorts inom kommunen hittills och lyft möjligheter och utmaningar.

STORT SPILL

På en fotbollsplan läggs ca 60 ton gummigranulat och 1–4 ton försvinner från planen varje år via spelare, skötselredskap, regn och snöröjning.

– Karlstad

ATT FUNDERA ÖVER

- Vilken nämnd är ansvarig?
- Var ska handlingsplanen beslutas? (ledningsgrupp, nämnd, kommunfullmäktige?)
- Vilken typ av styrdokument är det? (handlingsplan, riktlinje, policy, strategi?)

JOBBA SMART MED ER PLAN

Ett bra arbetssätt
är att utse en
processledare, en
arbetsgrupp samt
en styrgrupp.

4. Intern organisation

DET ÄR VIKTIGT att tidigt i processen skaffa sig en bild av det tids- och resursanspråk som kommunen bör räkna med för att kunna arbeta fram en förankrad och användbar handlingsplan. Som stöd i det arbetet kan det vara bra att göra ett processschema med en tidsplan. Använd gärna mallen nedan.

Ett bra arbetssätt när en plan eller strategi tas fram i en kommun är att utse en processledare, en arbetsgrupp samt en styrgrupp. Det är också en fördel att redan inledningsvis tydliggöra hur mycket tid processledare, arbetsgrupp respektive styrgrupp beräknas behöva lägga i arbetet. Som exempel brukar arbetet med att ta fram en klimatstrategi i en kommun beräknas till ca 1,5-2 månader effektiv arbetstid för en processledare samt cirka 40 timmar för deltagarna i arbetsgruppen och 4-6 timmar för styrgruppen. Arbetet med att ta fram en handlingsplan för att minska spillet från konstgräs kräver inte lika omfattande inventeringar och inte heller lika många förvaltningar inblandade, så avsatt tid bör bli något kortare.

DET ÄR BRA om man i största möjliga mån kan utnyttja redan befintliga grupper och strukturer som finns inom kommunen. I vissa fall kanske kommunen redan har en arbetsgrupp för miljöombud eller miljömålsarbete till exempel. Det är bra att rikta en förfrågan brett till kommunens förvaltningar om att delta i arbetsgruppen, men även rikta förfrågan till specifika nyckelfunktioner.

Det är viktigt att deltagarna i arbetsgruppen har möjlighet att avsätta tid för arbetet, varför det inte alltid är lämpligt att chefer deltar.

Styrgrupp med politiker är lämpligtvis ansvarig nämnd eller dess presidium. Det viktiga är dock att det sker en löpande (ca 1 gång/månad) dialog mellan processledaren och styrgruppspolitiker avseende de åtgärder som diskuteras i arbetsgruppen.

PROCESSLEDARENS UPPGIFT är att projektleda arbetet med att ta fram och implementera handlingsplanen. Processledaren håller ihop arbetsgruppen, kallar till möten och informerar politikerna om arbetet. Hen sammanställer det arbetsgruppen kommer fram till och skriver texterna i handlingsplanen.

ARBETSGRUPPENS UPPGIFT är att identifiera vad kommunen behöver göra för att minska spillet från konstgräs. Arbetsgruppen bör därför bestå av representanter från verksamheter som använder planerna eller berörs av arbetet, till exempel miljöstrateger, miljöinspektörer, skolor (idrottslärare/fritidspedagoger), kultur- och fritidsförvaltning, serviceförvaltning (eller ansvarig för underhåll och snöröjning) osv.

När arbetsgruppens deltagare är utvalda är det dags för processledaren att kalla till det första mötet. Här är det viktigt att skapa en bild, för deltagarna, av vad som är målet med arbetsgruppens möten. Frågor och områden att behandla, innan gruppen börjar diskutera åtgärder, är därför:

- Bakgrund till varför det bildats en arbetsgrupp
- Hur mycket tid som kommer att tas i anspråk
- Hur länge gruppen ska finnas
- Huruvida deltagarna känner att de har mandat att medverka i gruppen
- Vad slutmålet med gruppens arbete är

STYRGRUPPENS UPPGIFT är att ange ramar för arbetet och vilka resurser som finns att använda till åtgärder. Det är därför viktigt att styrgruppen är uppdaterade på ämnet och arbetsgruppens arbete.

För att tidigt identifiera de aktörer som berörs av arbetet med att minska spillet är det bra att göra en intressentanalys. Då avgörs också i vilka skeden och på vilka sätt olika aktörer ska involveras i arbetet. Det kan till exempel vara värdefullt att tidigt involvera idrottsföreningarna som använder planerna och ha en tät dialog med dem under arbetet med att ta fram handlingsplan.

→ Mall: Processschema

→ Mall: Intressentanalys

5. Mål och åtgärder

I takt med att arbetsgruppen börjat samla ihop förankrade mål och åtgärder börjar processledaren (eller annan person i arbetsgruppen som utses ansvarig för detta) skriva på själva handlingsplanen. Den omfattar nulägesanalys, mål och åtgärder samt plan för uppföljning.

MÅL

Ett gemensamt mål i kommunen tydliggör riktningen och sätter ramarna för de åtgärder som behöver vidtas. Målet/målen ska helst mätas årligen för att kunna avgöra om genomförda åtgärder är tillräckliga eller om ytterligare behövs. Som hjälp i arbetet med att sätta mål är det bra att tänka på att målen ska vara *SMARTa*, se ruta nedan.

SMARTa MÅL

Specifika – tydligt avgränsade och utpekade.

Mätbara – det går att följa upp och mäta på något vis.

Accepterade – av alla parter.

Realistiska och **relevanta**.

Tidsbegränsade – deadline anges.

EXEMPEL

Nedan följer några exempel på kommuners mål för att minska granulatspill från konstgräsplaner.

KOMMUN	MÅL
Helsingborg	Vårt mål är att konstgräsplaners spridning av mikroplaster ska minimeras till år 2025. Detta utan att påverka möjligheten att spela fotboll.
Karlstad	Sänka svinnet av granulat till max 500 kg per plan och år till 2020. Minska svinnet av ej nedbrytbart granulat till 100 kg per plan och år till 2025.
Lund	Tillsvidare inte anlägga några nya konstgräsplaner och minska inköp av granulat genom ökad återanvändning av redan befintlig sådan. Målsättningen med handlingsplanen är att vi kraftigt ska minska svinnet av mikroplaster och andra föroreningar på kommunens konstgräsplaner och i vår närmiljö.
Växjö	Mål i steg 1: Att minska svinnet till under 500 kg/plan/år fram till år 2020. Det blir cirka 13 ton mindre mängd granulat varje år. Mål i steg 2: Att kommunen till 2024 ska vara nere på noll kilo i påfyllnad.

INSPIRERA MED FILM

Titta gärna på denna film från Kalmar för inspiration.

(klicka här!)

ÅTGÄRDER

Baserat på den nulägesanalys som är gjord och det/de mål som är uppsatta, tas åtgärder fram.

På följande sidor följer ett upplägg på åtgärder och en samling exempel på åtgärder från kommuner som tagit fram handlingsplaner. Upplägget är en rekommendation som följer en fyrstegsprocess med olika faktorer som behöver tas i beaktande i olika skeden vid arbetet med konstgräs och granulat.

NÄR NI JOBBAR med åtgärder är det viktigt att åtgärderna förankras. Det innebär konkret att det måste framgå:

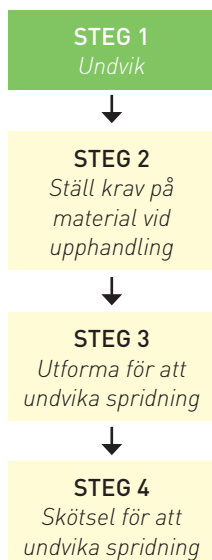
- Vad som ska göras
- Vem som ska göra det
- När det ska göras
- Hur det ska finansieras
- Vilken miljöeffekten blir

→ Mall: Åtgärder

Första generationens konstgräs lanserades 1965. Drygt 50 år senare spelar flera av elitlagen i Sverige sina hemmamatcher på konstgräs.

STEG 1: UNDVIK

Första steget i rekommendationen är att begränsa användningen av konstgräs och gummigranulat utan att för den skull begränsa möjligheter att få speltid. Därför är det viktigt att kartlägga hur mycket planerna används för att säkerställa att de planer som finns används i så hög utsträckning som möjligt.

1. Behovsprövning.

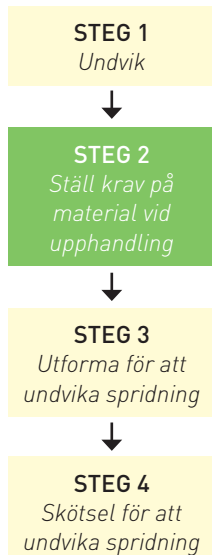
Utred om det finns ett behov av en ny konstgräsplan genom att kartlägga speltiden på befintliga planer i kommunen. Här kan kommunen sätta upp tydliga riktlinjer för vilken nyttjandegrad som förväntas för att anläggningar ska vara ekonomiskt försvarbara. Ett exempel är Helsingborg som har som minimikrav att befintliga spelbara ytor i upptagningsområdet ska ha en nyttjandegrad på 80 procent under vardagar mellan klockan 16.30 till 21.30 för att en ny konstgräsanläggning ska vara aktuellt.

2. Optimera speltid.

Om behovsprövningen visar att det finns utrymme för ökad speltid på befintliga planer behöver speltiden optimeras. Här är kommunens roll som samordnare viktig för att schemalägga olika förenings och lags speltid på respektive plan.

3. Annat underlag möjligt?

Det kan finnas olika behov som leder till olika tekniska lösningar. Behövs konstgräs utifrån den tänkta användningen av ytan? Fundera till exempel över om alla idrottslektioner eller träningar behöver ske på konstgräs? Kan vara bättre att börja på grus i lägre åldrar till exempel. Inför anläggning behöver en avvägning göras om konstgräs/platsgjutet gummi behövs utifrån den tänkta användningen av ytan.

STEG 2: STÄLL KRAV PÅ MATERIAL VID UPPHANDLING

Finns det efter steg 1 ändå ett behov av att anlägga en ny plan kan krav ställas i upphandling på till exempel hantering av avfall. För en mer heltäckande sammanställning av krav i upphandling vad gäller konstgräs och granulat, se Beställargruppen för konstgräs guide [Upphandlingskrav och request for information](#).

När en konstgräsplan eller dess fyllnadsmaterial är uttjänt ska det säkerställas att kasserat material och avfall hanteras enligt gällande lagstiftning, avfallsförordning (2011:927), samt enligt eventuella anvisningar i den enskilda upphandlingen.

– Helsingborg

Ifyllnadsgranulat skall vara certifierat som 100 % nedbrytbart, 100 % komposterbart, 100 % organiskt och ska kunna återvinnas till bland annat nytt ifyllnadsgranulat. Granulatet skall tillverkas koldioxidneutralt i en kontrollerad miljö och baseras på GMO-fritt förnybart råmaterial. Leverantören skall kunna lämna 5 års funktionsgaranti.

– Lund

Stockholm:

Om ändå konstgräs eller platsgjutet gummi används ska materialkrav ställas:

- a) Undvik om möjligt gummigranulat som fyllnadsmaterial.
- b) Använd inte SBR som fyllnadsmaterial till konstgräsplaner eller i ytliga material till markbeläggning.
- c) Ställ specifika kemikaliekrav på de gummimaterial som används i såväl baslager, ytlager som fyllnadsmaterial (se bilaga 2: tabell 3 för SBR-gummi och tabell 2 för övriga syntetiska material).
- d) Ställ generella kemikaliekrav på övrigt bygg- och anläggningsmaterial enligt miljöprogrammet och kemikalieplanen: Byggvarubedömningen ska användas i stadens egna projekt, alternativt motsvarande system vid markupplåtelse.
- e) Ställ krav på projektets kompetens, rutiner, avvikelshantering och dokumentation, genom till exempel miljöcertifiering.

FÖR ATT SÄKERSTÄLLA att entreprenören följer uppsatta krav bör det framkomma redan i förfrågningsunderlaget hur kommunen avser att följa upp kraven. När i projektet kommer kraven att följas upp? Görs det regelbundet eller vid stickprov?

Stockholm:

- För att uppnå miljökraven måste planerings-, projekterings-, bygg- och förvaltningsprocessen miljösäkras. Byggaktören ska ha ett ledningssystem för styrning och uppföljning av miljöarbetet (t ex ISO 14001, BF9K eller likvärdigt).
- Varje projekt behöver upprätta en miljöplan som redovisar hur projektet kommer att uppfylla Stockholms stads miljökrav enligt miljöprogram, kemikalieplan, dagvattenstrategi och denna rekommendation.
- Varje projekt behöver utse en miljöansvarig som har byggaktörens ansvar att säkerställa att stadens miljökrav uppfylls.
- Byggaktören ska säkerställa att projektdeltagare får information och utbildning om miljökraven.
- Entreprenören ska skriftligen anmäla och motivera eventuella önskemål om avvikelser från kraven. Eventuella avvikelser kräver ett skriftligt godkännande av staden.

STEG 1 Undvik

STEG 2 Ställ krav på material vid upphandling

STEG 3 Utforma för att undvika spridning

STEG 4 Skötsel för att undvika spridning

STEG 3: UTFORMA FÖR ATT UNDVIKA SPRIDNING

Svenska Fotbollförbundet har tagit fram *Rekommendationer för anläggning av konstgräsplaner* som utgör ett mycket bra underlag för planering och anläggning av konstgräsplaner. Här ges rekommendationer om bland annat placering, inhägnad, planstorlek, underlag, markarbete, men även om hur planen ska utformas för att förhindra spridning av granulat.

Nedan följer beprövade exempel på åtgärder som kommuner vidtar vid utformning av konstgräsplaner. Åtgärderna 1-4 bör samtliga ingå i en handlingsplan för att nå största effekt. Åtgärderna 5-8 bör vidtas vid behov.

1. Granulatfällor

Dränerande ledningar och ytvattenledningar binds ihop till ett slutet system och leds till en brunn där filter som samlar upp granulat installeras. Använd mallen för åtgärder för att fastställa vem som är ansvarig för tömning av fällorna och hur ofta detta ska göras.

Helsingborg: Särskilt viktigt är att ledningar för dränering och avledning av ytvatten leds till en brunn där en eventuell rening kan placeras.

Lund: Vi har sedimentationsfällor i alla avlopp och frånvatten, under 2019-2020 vill vi klä fällorna med duk för att ytterligare minska utsläppet. Fällorna töms varje kvartal eller vid behov.

2. Yta för snö

Svenska fotbollförbundet: Gummigranulat som hamnar utanför planen ska återföras. Planera så att det finns ytor, gärna asfalterade där vi kan lägga snön från konstgräsplanen. Efter tining kan granulatet återföras till planen igen. En grusyta som täcks med markduk eller uttjänt konstgräsmatta kan vara ett alternativ till asfalt. Man kan också dra in på planlinjerna på plan 2-3 meter under vintern så att snön/granulaten stannar på plan.

3. Yta för spelare

Se till att det finns en yta där spelare kan borsta av sig granulat innan de går ifrån planen.

4. Informationstavlor

I anslutning till ingången/ingångarna till planen bör det sättas upp informationstavlor som beskriver hur alla som vistas på planen bäst hjälper till att behålla granulatet på planen och varför detta är viktigt.

5. Sarg runt planen

Anlägg en sarg runt planen för att hindra granulat att spridas i det närliggande området.

Lund: Lunds kommun kommer under 2019-2020 klä in alla staket på våra konstgräsplaner med gummigranulat med en sarg/duk för att behålla granulatet på planerna.

6. Bänkar/hyllor för spelare

Placerat runt planen är det bra om det på flera platser finns bänkar eller hyllor där spelare kan lägga kläder. Detta för att undvika att kläder läggs på konstgräset där granulat fastar på dem och förs med utanför planen.

7. Filter i golvbrunnarna i omklädningsrum

Golvbrunnar i omklädningsrum och duschar utrustas med granulatfilter. Alternativt att det finns rutin för att dammsuga duschyterna innan våttorkning vid städning.

8. Samla upp vid anläggning

Ofta är svinnet av granulat stort när planerna anläggs eller byts ut. Därför är det viktigt att säkerställa att det då finns möjlighet att samla upp granulatet och återföra det till planen.

STEG 1 Undvik

STEG 2 Ställ krav på material vid upphandling

STEG 3 Utforma för att undvika spridning

STEG 4 Skötsel för att undvika spridning

STEG 4: SKÖTSEL FÖR ATT UNDVIKA SPRIDNING

För att minska granulatspillet när planen används och underhålls kan olika åtgärder vidtas. Här följer förslag på beprövade åtgärder:

Snöröjning

När en plan skottas, förs en stor mängd granulat med. Överväg om alla planer behöver användas vid snö. Vissa kommuner röjer inte alls konstgräsplaner, medan andra har beslutat att bara snöröja de som används mest. Viktigt att information och dialog sker med föreningarna om vilka planer det är möjligt att arrangera matcher på under vinterhalvåret till exempel. Vid snöröjning placeras snön på yta som möjliggör att granulatet kan föras tillbaka till planen när snön har smält.

Borstställ

Bör placeras på flera ställen i utkanten av planen, men inte utanför inhägnad, så att spelare kan borsta av sig innan de går av från planen. Bra om det finns flera borstställ så att flera kan borsta av sig samtidigt.

Information

Kommunikation till föreningar, spelare och föräldrar, skolor om vad de kan göra för att undvika att granulat sprids utanför planen är a och o i arbetet med att minska spillet. Skylta också tydligt om de åtgärder som pågår på idrottsplatserna för att minska spridningen av granulat så att medvetenheten ökar.

Borststation och
informationstavlor
vid konstgräsplan
i Göteborg.

Faktaruta!

Så här informerar
Kalmar kommun
användare av
konstgräsplanerna.

TACK FÖR ATT DU HJÄLPER TILL!

Tränare!

Påminn spelare om att tömma skor och borsta av kläder innan de lämnar idrottsplatsen.
Föregå med gott exempel!

Föräldrar!

Har du fått hem granulat? Töm det i hushållssoporna och inte i toalett eller diskho.

Spelare!

Borsta av dig på angiven plats efter avslutad aktivitet. Glöm inte att kolla igenom kläder och väska.

Planskötare!

Lägg snön på anvisad plats på konstgräset eller på asfalten. Gör rent maskiner som används.
Om möjligt, ta hand om granulat som hamnat på ytor utanför själva konstgräset.

→ Se infofolder här!

→ Se informationsfilmen här!

Kalmar kommun har i samarbete med
Kalmar FF tagit fram en informationsfilm
om hur spelarna bäst borstar av sig.

Fler förslag på informationsåtgärder: Kommunen tar 2019 fram ett pedagogiskt informationsmaterial att dela ut till klubbar, skolor, spelare och föräldrar men även utbilda ledare för att väcka miljömedvetenhet och främja ett förändrat beteende.

– Karlstad

Lunds kommun gör ett informationsmaterial riktat till spelare och tränare för att uppmärksamma arbetet med att minska spridningen av gummigranulat. Materialet sprids bland föreningarna 2019-2020. – Lund

Rengöra maskiner. De fordon som kör på konstgräsplanerna utrustas med borstar/lövbålsmaskin. Säkerställ att det är möjligt att rengöra maskinerna innan de lämnar planen och att all personal som hanterar maskinerna har kunskap om hur detta görs.

Förvaring. Redskap tilldelas en asfalterad yta med kantstenssarg gärna med tak. Säsongsmonterad tryckluftskompressor med blåmunstycke för att blåsa rent redskap innan de transporteras till annan anläggning. Förvaring av granulatsäckar: förvara granulat på en säker och skyddad plats kan minska riskerna för spridning om säckarna går sönder. T ex i låst förråd.

– Karlstad

Utbildning. Utbilda nyckelpersoner och personal som ansvarar för skötsel och underhåll av planerna. Till exempel erbjuder Svenska Fotbollförbundet utbildningar.

Återanvänd. Minska inköp av granulat och tvätta och återanvänd det utlagda. Exempelvis går det att samla ihop det granulat som har hamnat utanför planen. Därefter läggs det i en tombola som körs över planen. I den stannar löv, kvistar och grus kvar, medan granulatet sprids ut på planen igen.

– Växjö

Täck brunnar. Rännstensbrunnar ska täckas över vid skötsel och underhåll av planerna för att undvika att fyllnadsmaterialet hamnar i brunnarna.

– Helsingborg

Loggbok. För loggbok över mängden granulat som fylls på, som skickas som avfall respektive återanvänds.

– Stockholm

UPPFÖLJNING

I handlingsplanen bör det framgå på vilket sätt mål och åtgärder ska följas upp. Vilka indikatorer eller nyckeltal ska användas? Flera kommuner mäter mängden tillförd granulat per plan till exempel. Hur ofta och på vilket sätt ska uppföljning göras? Vem ansvarar för att följa upp mål och åtgärder i planen? När ska planen vara genomförd?

Här är det en fördel att samordna olika processer i kommunen. Den förvaltning som ansvarar för tillsyn av konstgräsplaner och platsgjutet granulat, bör lägga till handlingsplanen i sin tillsynsplan och säkerställa att den tidsplan som är angiven följs.

Västerås beskriver sin uppföljning så här:

Planen följs upp och utvärderas årligen i januari inför kommande årsberättelse. Vid uppföljningen ska resultatet av åtgärderna anges med några få rader. Nya handlingsplaner utformas i februari.

6. Beslut och implementering

NÄR ARBETSGRUPPEN HAR tagit fram ett förslag på handlingsplan och stämt av innehållet med styrgruppen är det dags att få handlingsplanen fastställd. För att fånga upp alla intressenters synpunkter kan det vara bra att skicka ut planen på en remissrunda, både inom kommunen men även till idrottsföreningar och andra externa aktörer som kan påverkas av arbetet.

Processen att ta fram handlingsplanen beskrivs i en tjänsteskrivelse som bifogas planen inför beslut.

När handlingsplanen är beslutad är det dags att implementera och genomföra åtgärder. Utgå från intressentanalysen i kommunikationen, men berätta även för press och allmänhet om ert arbete. Att fira de framsteg som görs och uppmärksamma de som engagerar sig i arbetet är viktigt för att nå framgång i arbetet.

FRAMGÅNGSFAKTORER I ARBETET MED ATT TA FRAM EN HANDLINGSPLAN

- ✓ Politisk förankring och politiskt stöd.
- ✓ Bred arbetsgrupp som har tillräckligt med tid avsatt.
- ✓ Engagerad och strukturerad processledare som använder sig av arbetsgruppens kompetens och gärna är "känd" i kommunorganisationen.
- ✓ Involvera intressenter (interna och externa) till exempel skolor och fotbollsföreningar.
- ✓ Årlig uppföljning och utvärdering.
- ✓ Positiv feedback – fira framsteg och uppmärksamma de som hjälper till att genomföra åtgärder.
- ✓ Kommuniera med kommunanställda och medborgare om varför det är viktigt att minska granulatspillet. Berätta för media, på intranät, i nyhetsbrev, på sociala medier osv.

INFO & TIPS!

Via den här länksamlingen hittar du mer fakta, information och inspiration.

7. Länkar

Beställargruppen för konstgräs

Naturvårdsverket

Svenska fotbollförbundet

Sammanställning av kunskap och åtgärder för att minska spridning av mikroplast från konstgräs och andra utomhusanläggningar, IVL 2019

Krav i upphandling

HANDLINGSPLANER

Flera kommuner har tagit fram handlingsplaner. Några exempel är Helsingborg, Kalmar, Karlstad, Lund, Stockholm, Uppsala, Västerås och Växjö.

Grafisk produktion: Oiga AB
Foto: Shutterstock, Oiga AB

Processchema

För kommuners strategiska arbete med att minska spill av granulat från fotbollsplaner av konstgräs.

Idé väcks

1

Månad 1
↓

Förankra politiskt

3

Mål och åtgärder

5

Undvik
Ställ krav
Följ upp
Utforma
Skötsel

Månad 6
↓

Uppföljning

Nulägesanalys

Omvärldsspaning
Inventering

2

Organisation

Processledare
Arbetsgrupp
Styrgrupp

4

Beslut och
implementering

6

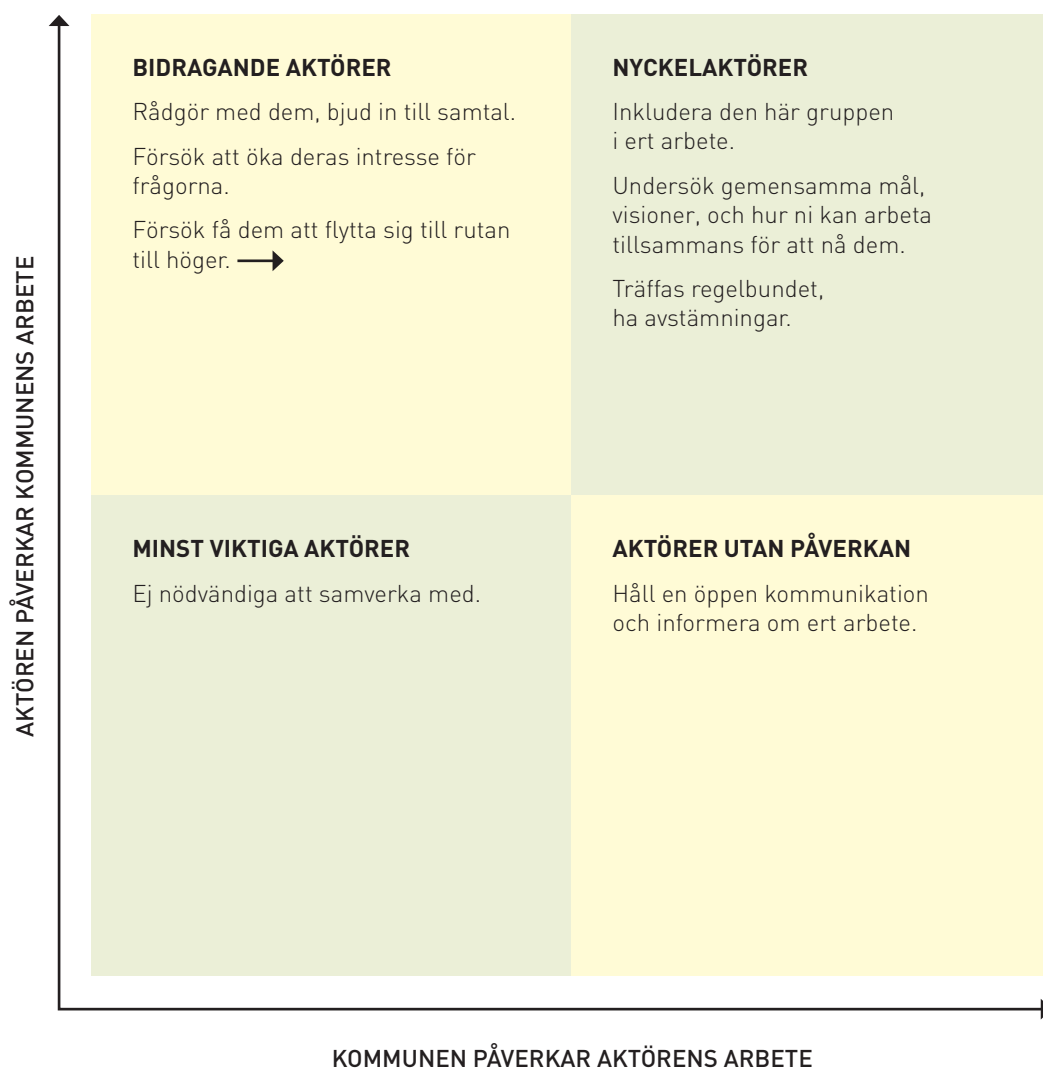

Mall: intressentanalys

För att säkerställa att de personer och grupper som behöver involveras i arbetet med att minska spill från konstgräs gör det, skapas en intressentanalys. Olika grupper behöver involveras i olika skeden i processen och med olika typer av information.

Följ punkterna nedan och fyll slutligen i tabellen sist i dokumentet.

- Samla ihop arbetsgruppen.
- Dela ut post-it-lappar till alla deltagare.
- Låt varje teammedlem skriva ner exempel på intressenter.
- Sätt upp alla post-it-lappar med intressenter på en tavla.
- Rensa bort dubletter.
- Skapa intressentgrupper och försök att gruppera in alla intressenter i kategorier:

För varje intressentgrupp, svara på följande frågor:

- Hur ska dessa personer kontaktas och informeras?
- Vad har de för relation och krav på projektet?
- Vilka aktiviteter behöver vi utföra och hur ofta för att hålla dessa intressenter nöjda?
- När kartläggningen är klar fyller ni i mallen för intressentanalysen. Se exempel nedan. (En tom mall finns på nästa sida.)
- Analysen är ett levande dokument och kan uppdateras löpande om nya behov uppstår.

Intressent-grupp	Kontakt (namn och mejladress)	Relation till arbetet med att minska spill från konstgräs	Hur ska de kontaktas och informeras?
Fotbollsföreningar		Använder planerna	
Kommunens ledningsgrupp		Tar beslut om budget?	
Styrgrupp			
De som sköter konstgräsplanerna			
Skolor/idrottslärare/ fritidsledare			
Politiker			
Miljöinspektörer			
Allmänheten			

Mall: åtgärder

Skriv in varje åtgärd för sig och ange ansvarig, kostnad, tidsplan osv.

1

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

2

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

3

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

4

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

5

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

6

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

7

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

8

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

9

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	

10

Åtgärdens namn	
Beskrivning av åtgärden	
Åtgärdsägare/ansvarig	
Samarbetspartners	
Kostnad	
Tidsplan	
Förväntad effekt/ resultat	